

Haarlemmermeer

van 2026 naar 2036

De komende 10 jaar staat het gemeentebestuur van Haarlemmermeer voor de nodige uitdagingen. Vijf trends zullen daarbij in elk geval een rol spelen. Ter voorbereiding op de gemeenteraadsverkiezingen van 2026 hebben wij die vijf trends op een rijtje gezet.

Jongvolwassenen

Een golf jongvolwassenen

Na een 18 jaar durende jeugdgolf gaat er de komende jaren een jongvolwassenengolf door de bevolking van Haarlemmermeer. Deze jongvolwassenen maken de komende jaren belangrijke levenskeuzes en die zijn niet allemaal even makkelijk.

Vergrijzing

Geconcentreerde vergrijzing

Haarlemmermeer was en is op vele manieren een jonge gemeente, maar de groep ouderen groeit sterk. Een groep die na het werkende leven nog volop actief is, maar ook te maken krijgt met kwetsbaarheden.

Sociale banden

Een rijk palet aan sociale banden

In Haarlemmermeer zijn altijd veel nieuwe inwoners komen wonen. De sociale netwerken zijn hier dynamisch, veranderen voortdurend en tonen steeds weer nieuwe patronen van nieuwkomen.

Economische toplocatie

Veerkracht in economische crisis

Ons grondgebied huist een belangrijke motor van de Nederlandse economie. Die motor heeft het zwaar tijdens economische crises, maar onze inwoners worden daardoor niet één-op-één geraakt.

Verstedelijking

Van canvas naar puzzel

Haarlemmermeer is een drukbebouwd gebied. Kleine dorpen zoeken ruimte om toekomstbestendig te blijven. Bestaande wijken vragen aandacht. En het inpassen van nieuwe wijken tussen al de stedelijke functies wordt een steeds krappere puzzel.

**Colofon | Inhoud,
tekst en vormgeving**
Team onderzoek
gemeente
Haarlemmermeer
Juli 2025

Haarlemmermeer

— van 2026 naar 2036 —

Haarlemmermeer staat nooit stil. In onze gemeente beweegt en verandert voortdurend van alles en zelden nemen we de tijd om daarbij stil te staan. Een wisseling van gemeentebestuur is een natuurlijk moment om dat wel te doen. Een moment om te kijken naar waar we vandaan komen en waar we naartoe willen. In aanloop naar de gemeenteraadsverkiezingen van 2026 presenteer ik u daarom – samen met de griffier en de gemeentesecretaris – vijf maatschappelijke trends die specifiek in Haarlemmermeer zullen spelen de komende jaren.

Lokale politici kunnen deze informatie gebruiken om partijprogramma's op te stellen en aan te geven wat zij belangrijk vinden de komende bestuursperiode. Kiezers kunnen duiken in de ontwikkelingen van hun gemeente en een gemeenteraad samenstellen die representeert waar zij belang aan hechten. Vervolgens kunnen het toekomstige gemeentebestuur en de ambtelijke organisatie met deze kennis in de hand uitvoering geven aan deze wensen.

De komende verkiezingen gaan over meer dan alleen deze vijf trends, maar ik hoop u met deze folders een lokale context te bieden voor de vraagstukken die voor u belangrijk zijn. Ik wens u veel lees- en kijkplezier, en veel wijsheid richting de komende bestuursperiode.

Marianne Schuurmans – Wijdeven
Burgemeester Haarlemmermeer
Hoofddorp, juli 2025

Vijf trends

De komende tien jaar spelen in Haarlemmermeer in elk geval de volgende vijf trends: een golf jongvolwassenen, geconcentreerde vergrijzing, nieuwkomen in sociale banden, de economische toplocatie en de verstedelijking van onze polders.

De vijf folders over deze trends zijn gemaakt ten behoeve van de gemeenteraadsverkiezingen van 2026. De trendselectie beperkt zich daarom tot de komende tien jaar. Deze trends spelen nu al en daardoor is het duidelijk welke consequenties zullen optreden en wanneer. Hoewel vergezichten ook belangrijk zijn voor keuzes in het nu, beperken wij ons tot een periode van tien jaar. Zo verzekeren wij ons van relevante trends voor de komende bestuursperiode.

Haarlemmermeer kan niet los worden gezien van haar regionale en (inter)nationale context. Als lokale overheid is het echter belangrijk om ook oog te hebben voor lokale ontwikkelingen. Wij beperken ons daarom tot maatschappelijke trends die gebonden zijn aan het grondgebied van Haarlemmermeer, door bevolkingsontwikkeling (vergrijzing, volwassen worden of nieuwkomen) en/of ruimtelijke ontwikkelingen (economische toplocatie en verstedelijking).

Binnen de afbakening in tijd (tien jaar) en ruimte (Haarlemmermeer) hebben wij vijf trends geselecteerd op basis van de onderzoeken van de lokale onderzoeksafdeling uit de afgelopen 20 jaar en de werkagenda's van de Nederlandse adviesraden en planbureaus voor de komende jaren.

Trends vanuit lokaal onderzoek

De inhoud en selectie van trends is grotendeels gebaseerd op publicaties van de lokale onderzoeksafdeling van gemeente Haarlemmermeer. Die publicaties en andere kennis over onze gemeente kunt u vinden op: onderzoek.haarlemmermeergemeente.nl. Hieronder een aantal recente publicaties die zijn gebruikt:

Toekomstverkenning | Toekomstig leven rond knooppunt Hoofddorp (2025)

De bevolkingsgolven en verstedelijkingsvraagstukken zijn deels gebaseerd op deze publicatie. Rond station Hoofddorp gebeurt ruimtelijk veel op dit moment. Deze verkenning formuleert zeven denkrichtingen over de sociaal-culturele effecten van de verandering van dit gebied.

Verdeling van 'brede welvaart' | Een Haarlemmermeers perspectief op welzijn (2025)

Levensverwachting, inkomen en wonen komen ook terug in deze publicatie. Het onderzoek biedt met een ontstaansgeschiedenis van het begrip, een kritische analyse, en een aanscherping van het concept, een Haarlemmermeers perspectief op 'brede welvaart'.

Kijk op Identiteit | Haarlemmermeer: van leeg canvas naar rijk kleurenpalet (2024)

De verschillende vormen van nieuwkomen zijn gebaseerd op deze publicatie. Het onderzoek toont de identiteiten van Haarlemmermeer vanuit de beleving van inwoners aan de ene kant, en identiteitsvorming aan de hand van gemeentelijke jubilea aan de andere kant.

De Staat van Haarlemmermeer 4 | De Regio Ontrafeld (2022)

Zowel de forenzen- als de verhuisstromen in deze folders zijn een update van dit onderzoek, waarin wij het bestuurlijke netwerk rond onze gemeente ontrafelen. Wij brengen het bonte gezelschap van regionale samenwerkingsverbanden op verschillende manieren – soms zelfs letterlijk – in kaart.

Haarlemmermeer Monitor

Algemene cijfers over Haarlemmermeer en het welzijn en welvaren van de lokale samenleving zijn hier te vinden: onderzoek.haarlemmermeergemeente.nl/monitors

(Inter)nationale trends

De vijf trends die in deze folderreeks worden uitgelicht zijn specifiek voor de gemeente Haarlemmermeer, maar maken deel uit van ontwikkelingen binnen een bredere Nederlandse context. Bij het selecteren van de vijf lokale trends hebben we dan ook rekening gehouden met de onderwerpen die aan bod komen in de werkplannen van de verschillende nationale adviesraden en planbureaus (zie bijvoorbeeld: nieuwsbriefadviesraden.nl).

Voor een overzicht van de bredere maatschappelijke ontwikkelingen in Nederland verwijzen wij u graag naar de publicaties van het Sociaal Cultureel Planbureau (2024) 'Koersen op kwaliteit van de samenleving' en 'Toekomstgericht beleid' van de Wetenschappelijke Raad voor Regeringsbeleid (2024). Deze twee publicaties beschrijven een aantal grote thema's waarop de komende jaren belangrijke politieke keuzes voorliggen in Nederland, en die ook in Haarlemmermeer een rol zullen spelen, zoals:

- Opleiding en inkomen
- Welbevinden en gezondheid
- Meedoen in de samenleving
- Sociale samenhang
- De relatie tussen burger en overheid
- Verduurzaming als sociaal-maatschappelijke opgave
- Asiel en migratie
- Zorg en ondersteuning
- Economie en bestaanszekerheid
- Een betrouwbare overheid en politiek vertrouwen
- Digitalisering, democratie en AI

Toelichting historische data

In deze folders bevatten de trendlijnen van Haarlemmermeer ook het grondgebied van voormalig Haarlemmerliede en Spaarnwoude. Met uitzondering van de folders van de trends Sociale Banden en Verstedelijking. Daar beslaat de data van voor 2019 enkel de voormalige gemeente Haarlemmermeer.

Haarlemmermeer

— van 2026 naar 2036 —

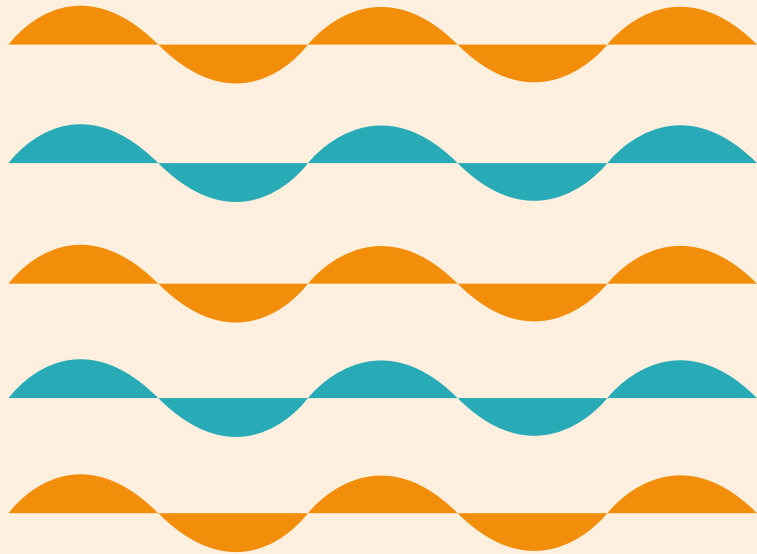
Haarlemmermeer

— van 2026 naar 2036 —

De vijf trends in deze folders – jongvolwassenen, vergrijzing, sociale banden, economische toplocatie en verstedelijking – schetsen een beeld van Haarlemmermeer de komende tien jaar, waarin veel hetzelfde blijft en veel verandert:

- **Haarlemmermeer wordt groter.** Het aantal inwoners op ons grondgebied groeit, de komende jaren met opvallend veel jongvolwassenen en ouderen. Het aantal banen en de economische opbrengst op hetzelfde grondgebied blijft groeien. Voor nieuwe bewoners worden woningen bijgebouwd in verdichte hoogbouwwijken en wijken met de ons typerende eengezinswoningen. Door de expansie van bedrijfspanden wordt op verschillende plaatsen het oneindige uitzicht over akkerland onderbroken; *Waar willen wij naartoe groeien?*
- **Haarlemmermeer is verbonden.** Haarlemmermeer ligt in het hart van de Randstad, verbindt verschillende steden met elkaar en Nederland met het luchtruim. Werknemers en banen worden uitgewisseld binnen de regio. De banden met de omgeving zijn hecht, zowel functioneel als emotioneel, en sociale netwerken reiken over de gemeentegrens; *Welke rol moet Haarlemmermeer de komende jaren spelen in de (bestuurlijke) regio?*
- **Haarlemmermeer blijft een toekomstproject.** Van de verschillende droogmakingen en de verkenning van het luchtruim, tot de vormen van stedenbouw in de 20e eeuw. We projecteren de toekomst op Haarlemmermeer en geven die vervolgens vorm. Maar daartegenover staat een steeds rijkere geschiedenis die haar plek in die toekomst ook opeist. Nieuwe wijken schurken tegen bestaande wijken, vergrijzing gaat gepaard met een golf aan jongvolwassenen, en gewortelde inwoners ontvangen nieuwe bewoners in hun sociale netwerk; *Hoe combineren wij het nieuwe met het oude?*

Jongvolwassenen een golf

Jongvolwassenen een golf

De komende tien jaar zal het aantal jongvolwassenen in onze gemeente flink toenemen. Zij staan voor belangrijke levenskeuzes op het gebied van opleiding, werk en wonen. Deze groep is in Haarlemmermeer traditioneel gezien ondervertegenwoordigd, dus de groei kan ons voor nieuwe uitdagingen stellen:

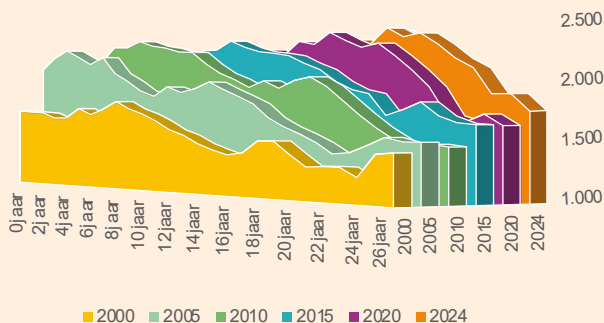
- De komende jaren zullen er veel (thuiswonende) jongvolwassenen wonen in onze (VINEX-)wijken; *Wat hebben zij nodig in hun wijk of woonplaats?*
- Het is op dit moment moeilijk voor starters op de huidige krappe woningmarkt; *Waar kunnen jongvolwassenen die in Haarlemmermeer willen wonen een (betaalbare) woning vinden?*
- Jongvolwassenen staan voor belangrijke keuzes en dat kan een bron van stress gaan vormen; *Wat hebben jonge inwoners nodig die moeite hebben met de overgang naar volwassenheid?*
- Jongvolwassenen ronden doorgaans een opleiding af en beginnen aan hun werkende leven; *Hoe sluiten onderwijs en arbeidsmarkt in deze regio op elkaar aan?*

Een golf jongvolwassenen

Aan het begin van deze eeuw ging er een jeugdgolf door Haarlemmermeer. Een groot deel van de Haarlemmermeesters was jong, maar werd steeds een jaartje ouder. In 2024 bereikte de top van deze golf de 18 jaar. De komende jaren is er niet langer sprake van een jeugdgolf, maar van een golf jongvolwassenen. Dat brengt nieuwe vragen met zich mee.

In Haarlemmermeer wonen nu bijna 18.000 18- tot 27-jarigen en de komende 10 jaar zou die groep tot 20.000 kunnen toenemen. De helft van deze groep woont nu in Hoofddorp. Vooral in de Vindex-wijken Hoofddorp Floriande en Nieuw-Vennep Getsewoud is deze groep op dit moment groot (respectievelijk 2.351 en 2.272).

Deze groeiende groep jongvolwassenen in de Haarlemmermeesterse VINEX-wijken vraagt iets nieuws van hun omgeving. Minstens zo belangrijk is hoe deze groep haar toekomst vorm zal geven. Zij bereikt een levensfase waarin doorgaans ingrijpende levensveranderingen plaatsvinden richting volwassenheid: ze gaan uit huis, voltooien een opleiding, beginnen met werken, gaan samenwonen en/of krijgen kinderen. Veel jonge Haarlemmermeesters staan de komende jaren voor deze ingrijpende keuzes. Daarom werken wij er voor deze trend drie uit: Wat ga ik doen na de middelbare school? Waar ga ik wonen? En begin ik aan gezinsvorming?

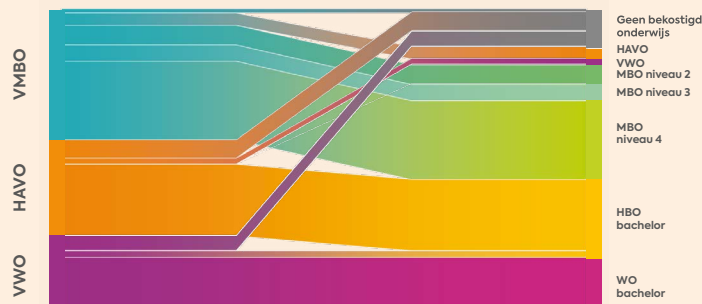

▲ Grafieken met het aantal jongeren per leeftijd in verschillende jaren. Door de jaren heen verschuift de golf (met het hoogste aantal) van links naar rechts. | Bron: CBS

Keuze

1. Wat ga ik doen na de middelbare school?

Als iemand het voortgezet onderwijs verlaat, staat die persoon voor de keuze of diegene een vervolgopleiding gaat doen en welke dan? Als je minderjarig bent en geen diploma of startkwalificatie hebt, ben je verplicht om door te leren. Anderen kunnen ervoor kiezen te gaan werken of om een tussenjaar te nemen. Dat laatste doen vooral de wat oudere leerlingen van de HAVO of het VWO. Toch stromen de meeste leerlingen na de middelbare school door naar een vervolgopleiding van aansluitend niveau. Een klein deel besluit na het VMBO- of HAVO-diploma naar de HAVO of het VWO te gaan. Het lokale onderzoek Verdeling van 'brede welvaart' (2025) duikt dieper in de gevolgen van de (mogelijke) keuzes van deze groep voor de rest van het leven.

▲ Grafiek met leerlingen- en studentenstromen in Haarlemmermeer in 2023 | Bron: DUO

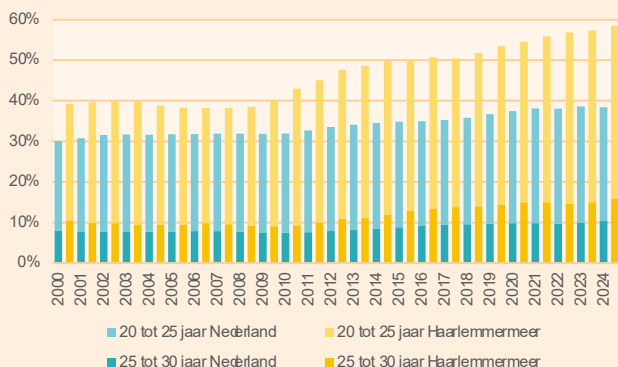
Van school naar werk

Veel jongvolwassenen zetten de eerste stappen op de arbeidsmarkt en hun vooropleiding bepaalt in sterke mate de mogelijke richting van deze stappen. De arbeidsmarkt is volgens het UWV de afgelopen jaren (zeer) krap: er zijn (veel) meer vacatures dan werkzoekenden. Er zijn dus veel kansen, maar de kans op een vaste aanstelling is kleiner geworden. In Nederland heeft 35% van de werknemers tussen de 25 en 35 jaar een flexibele arbeidsrelatie, 2,5 keer zo vaak als 20 jaar geleden (14%) (NIDI, DEMOS nr. 40-2).

Keuze

II. Waar ga ik wonen?

Het onderzoek Wonen in de Metropoolregio Amsterdam (WiMRA) 2023 maakt wederom duidelijk hoe moeilijk het is om in deze regio te starten op de woningmarkt. Het aandeel jongvolwassenen dat in onze gemeente nog bij hun ouders woont, is dan ook groter dan in de rest van Nederland. Een thuishonk in de Randstad maakt het misschien ook makkelijker om thuis te blijven wonen dan elders in Nederland. Dat maakt het nog geen wenselijke situatie voor jongvolwassenen of hun ouders.

▲ Grafiek met het relatieve aantal 20- tot 30-jarigen dat thuiswoont in Nederland (blauw) en Haarlemmermeer (geel) door de jaren heen
| Bron: CBS

Blijven of vertrekken?

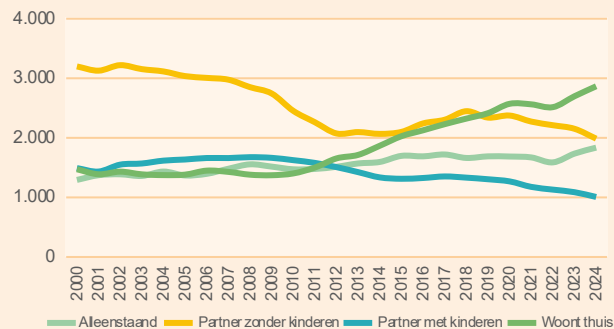
Per jaar vertrekken meer dan 2.000 18- tot 27-jarigen uit Haarlemmermeer. Daarnaast verhuizen elk jaar rond de 1.000 jongeren juist binnen Haarlemmermeer zelf. De woningmarkt is onder jongvolwassenen een grote zorg en bijna de helft van hen wil graag in Haarlemmermeer blijven wonen (Een nieuwe eeuw in de kinderschoenen, 2019). Het jeugdonderzoek (2025) gaat dieper in op de situatie van thuiswonende jongvolwassenen en hoe zij omgaan met de keuze om uit huis te gaan.

Grafiek met het aantal geboortes eerste kind naar leeftijd van moeder
| Bron: CBS

Keuze

III. Begin ik aan gezinsvorming?

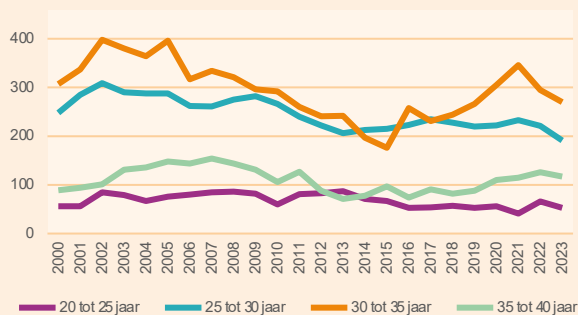
Ook in Haarlemmermeer woont het grootste deel van de 25- tot 30-jarigen inmiddels nog thuis. Wie het ouderlijk huis wel heeft verlaten, woont hier meestal met een partner (nog) zonder kinderen. Anders dan 25 jaar geleden zijn er nu bijna net zoveel alleenstaanden. De stap om samen te wonen wordt later of minder vaak gezet.

▲ Grafiek met het aantal 25- tot 35-jarigen in Haarlemmermeer naar huishoudsamenstelling
| Bron: CBS

Het eerste kind krijgen

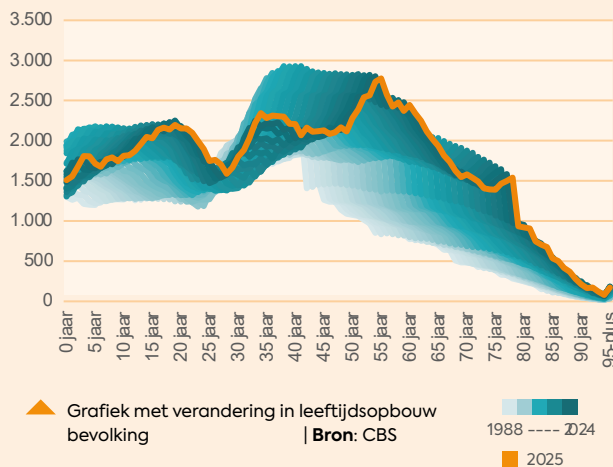
25 jaar geleden werden de grote VINEX-wijken opgeleverd en het aantal inwoners in de gezinsvormende leeftijd nam toe. De huidige golf jongvolwassenen is een direct gevolg van de eerste kinderen die vrouwen in de leeftijd van 25 tot 35 kregen in die periode. Tijdens de nasleep van de bankencrisis (waarin er weinig woningen werden gebouwd) daalde het aantal eerste geboortes. Maar tijdens de coronapandemie in 2021 volgde juist een piek. De landelijke trend om op steeds latere leeftijd kinderen te krijgen, zal ook in Haarlemmermeer aanwezig zijn. Het moment dat een vrouw hier een eerste kind krijgt ligt vooral tussen de 30 en 35 jaar. Daarnaast lijkt het aantal vrouwen dat een eerste kind krijgt tussen de 25 en 30 af te nemen, terwijl dat tussen de 35 en 40 de laatste jaren juist lijkt toe te nemen.

Vraagstuk

I. Je bent jongvolwassen en je wilt wat

Bevolkingsgolven trokken de afgelopen 50 jaar door Haarlemmermeer. Kenmerkend daarvoor is veel ouders met jonge kinderen en een relatief klein aantal jongvolwassenen en ouderen. Jongvolwassenen trokken hier vaak weg, voor studie of werk, en lieten een gat in de Haarlemmermeerse bevolkingsopbouw achter. Nu de groep jongvolwassenen toeneemt, verandert daarmee het karakter van onze gemeente: van heel praktisch een derde auto voor de deur van een thuiswonend kind, naar de roep om nieuwe woonvormen voor jonge alleenstaanden, tot een grotere vraag om begeleiding van kwetsbare jongvolwassenen in hun stappen richting volwassenheid. Wat vraagt de groei van de groep jongvolwassenen van onze gemeente?

Vraagstuk

II. Identiteiten van Haarlemmermeer

De vele ouders met jonge kinderen gaven de grote kernen van Haarlemmermeer de identiteit van een woonstad. De ondervertegenwoordiging van jongvolwassenen versterkte dit beeld. De bevolkingssamenstelling van Amsterdam laat juist een piek zien in deze leeftijdscategorieën en dat kenmerkt daar het straatbeeld. Als deze groep blijft groeien, zullen zij het karakter van de Haarlemmermeerse kernen doen veranderen. Wat vraagt dat van onze kernen?

Vraagstuk

III. Uitstellen volwassenheid

Volwassen worden is niet alleen 18 jaar oud worden. Veel verandert in het leven van jongvolwassenen en mensen ontwikkelen zich in die jaren nog volop. En dat 'volwassen worden' duurt in Nederland steeds langer: kinderen gaan later uit huis, kopen later een woning, studeren langer en krijgen later kinderen. Maar niet iedereen heeft de luxe om deze periode op te rekken. Jongvolwassenen die in deze periode minder kunnen leunen op de steun van ouders, moeten bepaalde keuzes noodgedwongen eerder maken (socialevraagstukken.nl, 7 maart 2023). De keuze om kinderen te nemen, legt door biologische en maatschappelijke factoren een grotere (tijds)druk op vrouwen dan op mannen.

Vraagstuk

IV. Groter en kleiner dromen richting volwassenheid

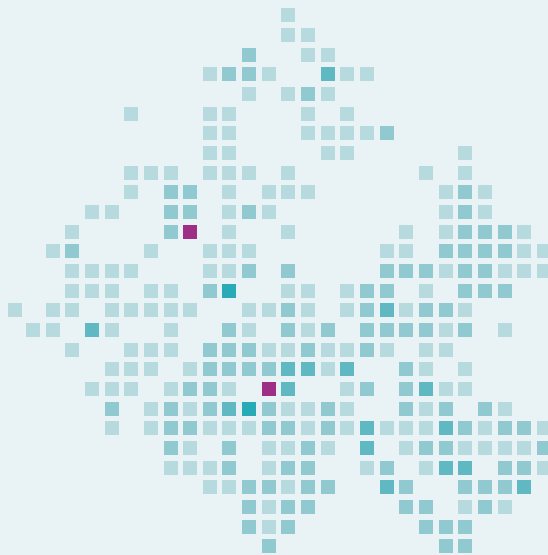
Terwijl de banen voor jongvolwassenen op dit moment door personeelstekorten voor het oprapen liggen, kunnen zij, als starters, nauwelijks aan een woning komen. De kansen die iemand als jongvolwassene op deze markten krijgt, kan het hele verdere leven een rol blijven spelen. De woningmarkt dwingt jongvolwassenen op dit moment om kleiner te dromen, maar misschien zien zij in hun carrière de mogelijkheden juist groeien.

Vraagstuk

V. Keuzestress

Al de keuzes waar jongvolwassenen voor staan maken deze levensfase stressvol. Landelijk staat de mentale gezondheid van jongvolwassenen onder druk: ze ervaren eenzaamheid, stress en prestatiedruk. Daarnaast maken ze zich zorgen over de woningmarkt, de stijgende prijzen en ondervinden zij nog steeds negatieve gevolgen van de coronapandemie (Gezondheidsmonitor Jongvolwassenen 2024 van GGD'en en RIVM). Lokaal onderzoek uit 2019 en 2021 laten dezelfde signalen zien voor Haarlemmermeer. Hoe helpen we jongvolwassenen om het meeste uit de start van hun volwassen leven te halen?

Vergrijzing

Geconcentreerde vergrijzing

Vergrijzing

Geconcentreerde vergrijzing

In Haarlemmermeer wonen steeds meer ouderen en zij leven steeds langer. De vele gezonde jaren maken het mogelijk om nog lang actief te blijven. Niet alleen in de vrijetijdsbesteding, maar ook in het vrijwilligerswerk, of mantelzorg aan partner of kleinkinderen. Met de jaren neemt ook het aantal ongezonde jaren toe, waarin meer ondersteuning nodig wordt. Op verschillende plekken in Haarlemmermeer krijgt dit anders vorm. Het is anders om oud te worden in een dorp of wijk, waar je je hele leven al woont, dan in een nul-tredenwoning in een geheel nieuwe omgeving:

- Het aantal gezonde levensjaren na de pensioenleeftijd stijgt en ouderen blijven zo in zekere zin langer jong; *Waar en hoe kunnen zij actief blijven?*
- Tegelijkertijd groeit het aantal ongezonde levensjaren en worden arbeidstekorten voorspeld in de zorg- en welzijnssector; *Wie gaat ouderen ondersteunen als zij zo kwetsbaar worden, dat de hulpvraag te groot wordt voor de eigen omgeving?*
- Een nieuwe levensfase kan een nieuwe woonbehoefte betekenen, uit voorkeur en/of uit noodzaak; *Hoe kunnen ouderen in een nieuwe wijk sociale contacten opbouwen óf waar kunnen woningen worden bijgebouwd, zodat ouderen bestaande contacten in de eigen omgeving kunnen behouden?*
- Kleine kernen aan de rand van de gemeente vergrijzen; *Hoe houden we deze dorpen leefbaar voor ouderen?*
- De wereld van ouderen krimpt en ook de opties om die wereld weer te verbreden worden minder (sociaal, fysiek, financieel); *Hoe voorkomen we eenzaamheid binnen deze groep?*

Vergrijzing

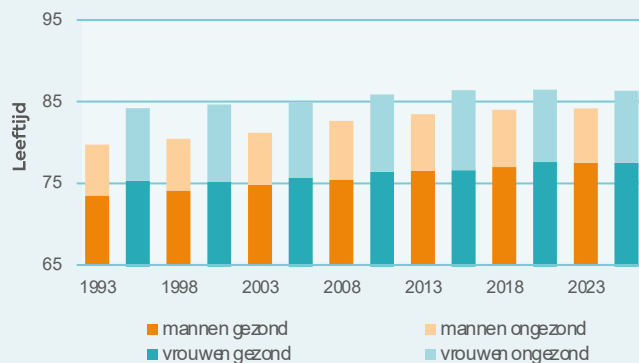
Geconcentreerde vergrijzing

De groep ouderen neemt toe en blijft dat de komende jaren doen. Deze ouderen hebben steeds meer gezonde en actieve jaren, maar ook meer jaren in kwetsbaarheid. Hoe ziet de vergrijzing eruit in Haarlemmermeer?

Ontwikkeling

I. Steeds ouder en gezonder

De afgelopen 40 jaar steeg de levensverwachting in Nederland zowel in gezonde als ongezonde jaren. Nederlanders hebben dus niet alleen meer actieve jaren, maar ook meer jaren waarin zij ondersteuning nodig hebben.

Grafiek voor het aantal gezonde en ongezonde jaren voor mannen en vrouwen in Nederland vanaf 65 jaar door de tijd heen | Bron: CBS

Ontwikkeling

II. Alleen ouder worden

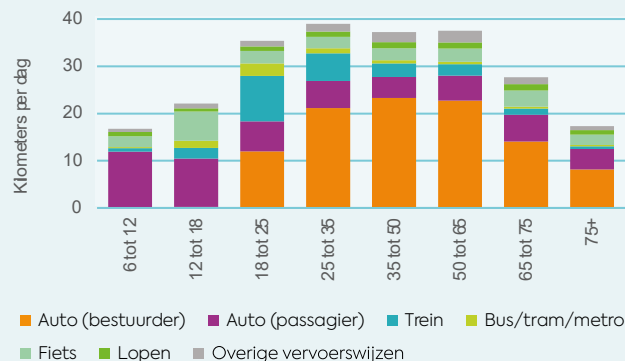
Mannen hebben een kortere levensverwachting dan vrouwen, al wordt dat verschil steeds kleiner. Zij sterven dan ook vaak eerder dan hun vrouwelijke partner. Drie kwart van de 80- tot 85- jarige mannen in Haarlemmermeer woont samen, terwijl de meerderheid van de vrouwen in die leeftijdsgroep alleenstaand is. Alleenstaande ouderen kunnen niet terugvallen op ondersteuning van een samenwonende partner en het risico op eenzaamheid is groter. Boven de 70 jaar worden deze risico's en de hulp(vragen) steeds ongelijker verdeeld tussen vrouwen en mannen.

Alleenstaand
Samenwonend
Institutioneel

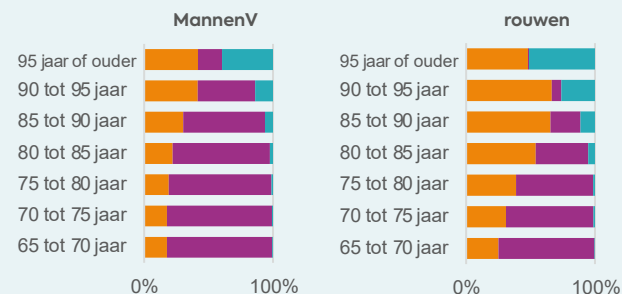
Ontwikkeling

III. Krimpende kringen

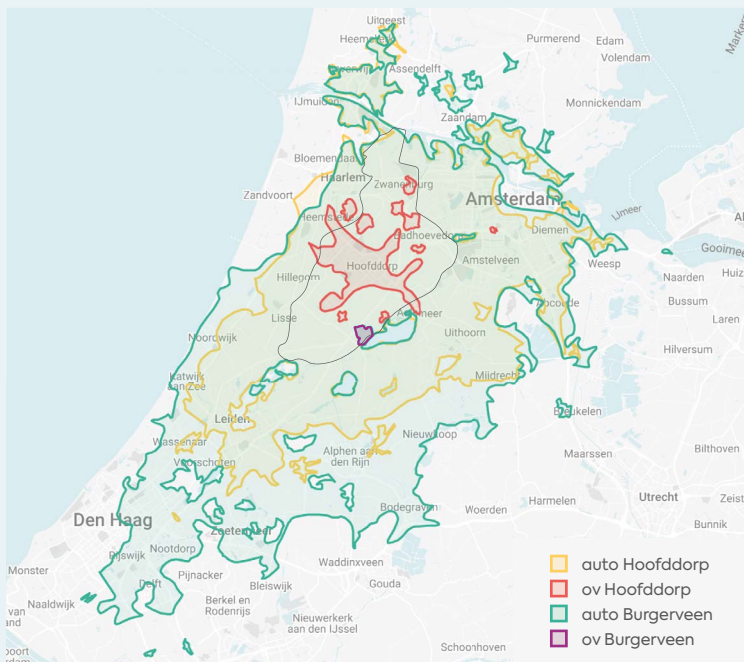
De sociale omgeving van ouderen krimpt met de jaren: vrienden en partners overlijden en fysieke of mentale beperkingen maken het steeds moeilijker om sociaal actief te blijven. Het gebruik van de auto als bestuurder neemt boven de 75 jaar dusdanig af, dat de dagelijkse reikwijdte vergelijkbaar wordt met de ruimtelijke oriëntatie van een kind. Net als voor kinderen wordt voor ouderen de buurt rondom het huis belangrijk in het leven. In kleine kernen en oudere wijken kennen ouderen meer leeftijdsgenoten in de eigen buurt. Vaak hebben zij samen een lange woongeschiedenis opgebouwd. Wel is er in deze kleine kernen een lager voorzieningenniveau, en zijn ouderen hier meer afhankelijk van de auto. Hoe is het om als oudere in een nieuwe wijk te wonen? De ruimtelijke variatie in Haarlemmermeer betekent voor ouderen in verschillende leefgebieden ook andere vraagstukken.

Grafiek voor de afgelegde afstanden per vervoerswijze per dag in kilometers bij verschillende leeftijdsgroepen in Nederland in 2023 | Bron: CBS

Grafiek woonsituatie mannen en vrouwen in verschillende leeftijden in Haarlemmermeer 2024 | Bron: CBS

Vanuit Burgerven kun je in een halfuur met de auto verder komen dan vanuit Hoofddorp. Met het ov is dat omgekeerd, al is de reikwijdte vanuit Hoofddorp ook met het ov beperkt ten opzichte van de auto.

Afbeelding met actieradius vanaf Burgerven en Hoofddorp in 30 minuten met auto of ov

Bron: Mapitout.iamsterdam.com

Ontwikkeling

IV. Financiële bewegingsvrijheid

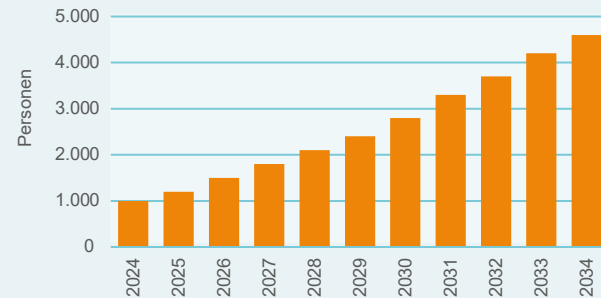
75-plussers hebben in Haarlemmermeer steeds vaker een koopwoning en dat aandeel neemt de komende jaren toe. Stijgende woningprijzen leiden tot een stijgend vermogen en mogelijk lagere woonlasten voor deze ouderen. Het inkomen is daarentegen na de pensioenleeftijd vaker een redelijk stabiel bedrag. De groep ouderen met een inkomen onder 120% van het sociaal minimum is groter dan die in de groep 45- tot 65-jarigen. Zij hebben bovendien minder uitzicht op verbetering van hun inkomen.

Financiële armslag maakt het voor ouderen mogelijk om deel te blijven nemen aan het sociale leven (ondanks misschien lichamelijke gebreken). Zij kunnen daardoor bijvoorbeeld auto blijven rijden of het lidmaatschap van een vereniging betalen. Als financiële, lichamelijke, en sociale kwetsbaarheden zich stapelen kunnen ouderen hulpbehoevend worden. Hoe dit soort (financiële) (on)mogelijkheden zijn verdeeld in Haarlemmermeer laten wij zien in het onderzoek Verdeling van 'brede welvaart' (2025).

Ontwikkeling

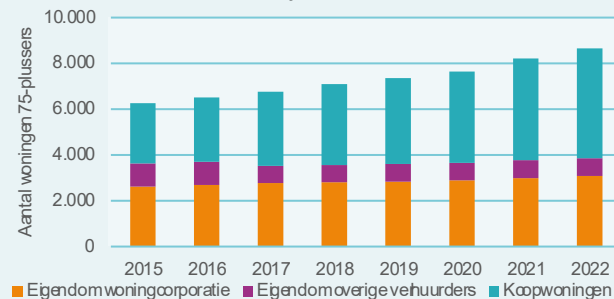
V. Stoere verbergers

Eerder onderzoek onder ouderen in Haarlemmermeer leert ons dat zij niet snel om hulp vragen. Er is sprake van onbekendheid met ondersteuningsmogelijkheden en schaamte. Voor mantelzorgers is hulp ontvangen moeilijker naarmate het ziektebeeld van hun naaste verslechtert. Intieme zorgtaken vereisen de afstand van een professional. Hun netwerk is het kleinst als de zorg het zwaarst is. Zij kloppen pas aan bij professionele instanties als de nood heel hoog is (gemeente Haarlemmermeer 2012 en 2018). Als de groep ouderen groeit zal de vraag om hulp echter hoe dan ook toenemen.

Grafiek met prognose arbeidstekort Zorg en Welzijn (breed) in de regio Amstelland Meerlanden
Bron: Prognosemodel Zorg en Welzijn

Er zal een groter beroep gedaan worden op naasten voor ondersteuning, maar zodra de problemen te groot worden ook op professionele ondersteuning. Het Prognosemodel Zorg en Welzijn van het ministerie van VWS voorspelt dat de arbeidsmarkttekorten in de sector Zorg en Welzijn (breed) de komende 10 jaar zullen verviervoudigen in onze regio Amstelland Meerlanden. De uitdaging is dus niet alleen: wie voor die professionele ondersteuning gaat betalen, maar ook: wie gaat het uiteindelijke werk doen?

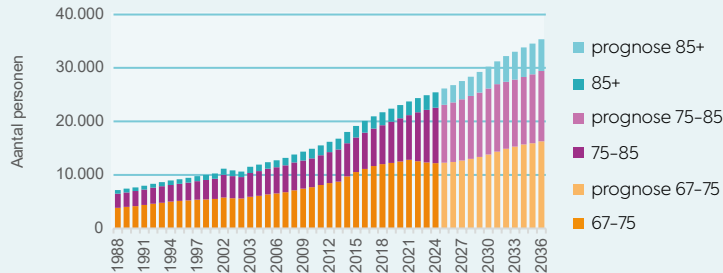

Grafiek met aantal woningen 75-plus huishoudens naar eigendom
Bron: CBS

Vraagstuk

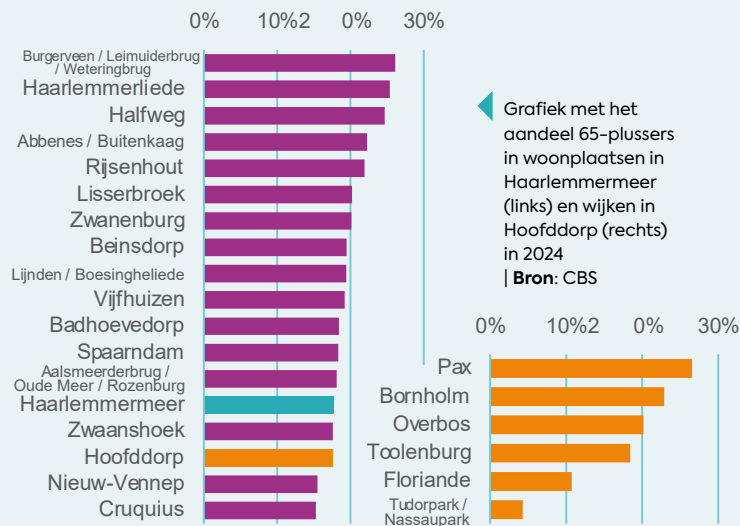
I. Vergrijzing in een jonge gemeente

Haarlemmermeer is een jonge gemeente en daardoor ook minder vergrijsd dan de rest van Nederland. Maar de groep pensioengerechtigden groeit hier snel: sinds 1988 nam de totale bevolking met 70% toe; terwijl het aantal 67-plussers groeide met 255%. Waren er aan het begin van de jaren '90 8.000 67-plussers, nu nadert deze groep de 30.000 (16%). De groei zet de komende 10 jaar door naar 35.000 pensioengerechtigden.

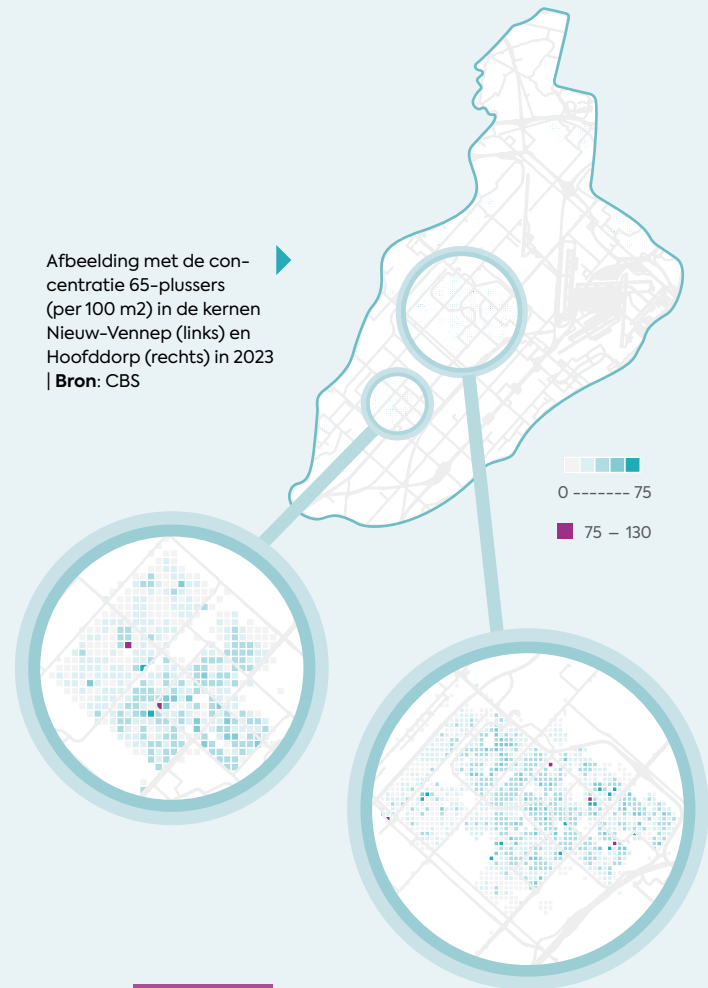

▲ Grafiek met het aantal personen per leeftijd van de afgelopen jaren en de prognose voor de komende jaren
| Bron: CBS, Bevolkingsprognose Haarlemmermeer 2024

De aantallen 75- en 85-plussers nemen nog sterker toe. Hierdoor is er sprake van dubbele vergrijzing: steeds meer ouderen, die steeds ouder worden. Veel van hen zijn vitaal en staan volop in het leven, maar voor iedereen geldt: uiteindelijk worden we kwetsbaar. Hoe houden we aandacht voor deze groeiende groep, zelfs als onze gemeente door jonge aanwas relatief groen blijft in de toekomst?

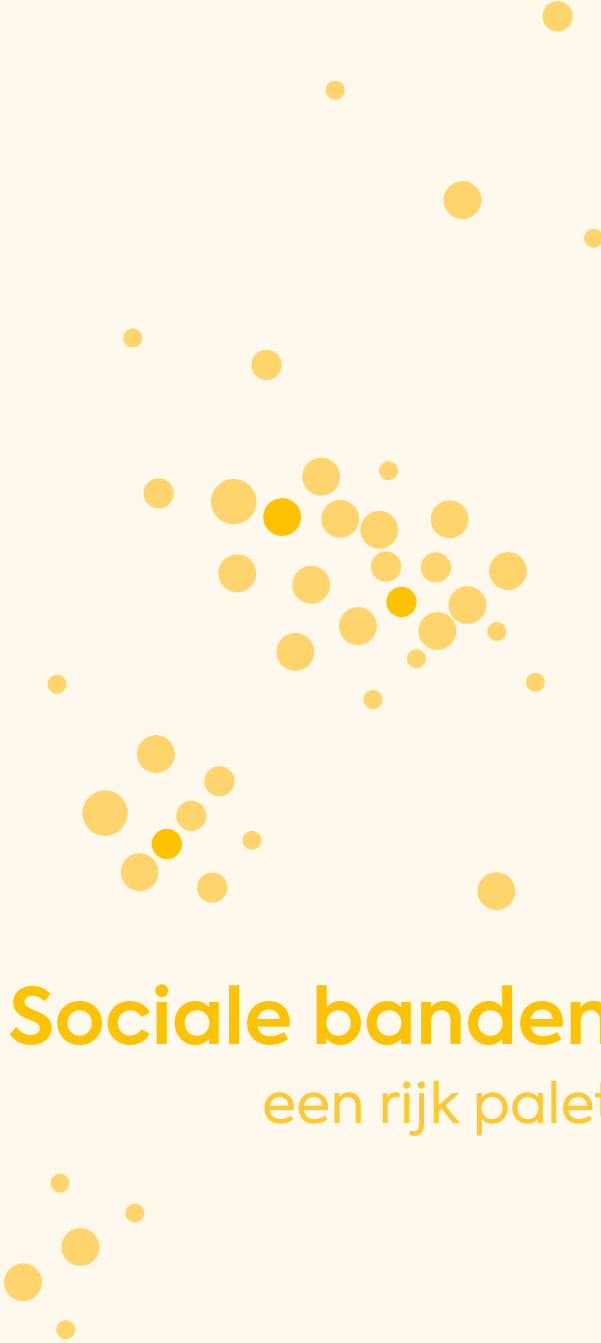
Afbeelding met de concentratie 65-plussers (per 100 m2) in de kernen Nieuw-Vennep (links) en Hoofddorp (rechts) in 2023
| Bron: CBS

Vraagstuk

II. Gelokaliseerde vergrijzing

Oudere wijken en historische dorpen zijn meer vergrijsd dan nieuwe wijken. In de kleinere kernen, aan de rand van de gemeente, wonen verhoudingsgewijs de meeste ouderen. In grotere woonplaatsen zijn concentraties ouderen te vinden in het centrum: vlakbij voorzieningen, misschien in een gelijkvloers appartement, en eventueel met de zorg van een instelling. In de nieuwste wijken van Hoofddorp - Tudorpark en Nassaupark - is slechts 4% van de bewoners 65 jaar of ouder. Naarmate een wijk veroudert, loopt het percentage op, tot meer dan een kwart in Pax (jaren '70 wijk vergelijkbaar met de kleine kernen). Dezelfde patronen zien we in Nieuw-Vennep. De vergrijzing in deze wijken is goed te voorspellen: hoe ouder de wijk, hoe meer vergrijsd. Hoe kunnen we op de vergrijzing inspelen aan de hand van deze zichtbare patronen?

Sociale banden

een rijk palet

Sociale banden

●●●●● een rijk palet

Haarlemmermeeders gaan verschillende sociale banden met elkaar aan. Lokaal onderzoek toont de specifieke verschillen, aan de hand van manieren van 'nieuwkomen': kan iemand aansluiting zoeken bij een bestaande gemeenschap, moeten die banden uit het niets worden opgebouwd, of heeft men daar geen behoefte aan? De hier geschetste zes vormen van nieuwkomen bieden een perspectief op de weliswaar diffuse, maar toch navolgbare vorming van sociale netwerken in Haarlemmermeer. De dynamische en veelzijdige aard van de banden roepen vraagstukken op voor onze gemeente en samenwerkingspartners:

- Nieuwkomen laat de sociale dynamiek zien in Haarlemmermeer; *Hoe laten we (sociaal) beleid aansluiten bij deze variatie?*
- De vormen van nieuwkomen kennen drempels en kansen; *Hoe kan de gemeente met maatschappelijke partners kansen creëren en drempels wegnemen om sociale banden te stimuleren?*
- Naast de vele vestigers, vertrekken ook steeds meer Haarlemmermeeders uit de gemeente; *Hoe blijven zij die vertrekken verbonden aan Haarlemmermeer?*
- Sterke sociale banden worden vaak gezien als noodzakelijke voorwaarde om bepaalde beleidsdoelen te behalen (zoals buurtondersteuning, onderhoud openbare ruimte en veiligheidsgevoelens); *Hoe kunnen vormen van nieuwkomen bijdragen aan het behalen van beleidsdoelen?*

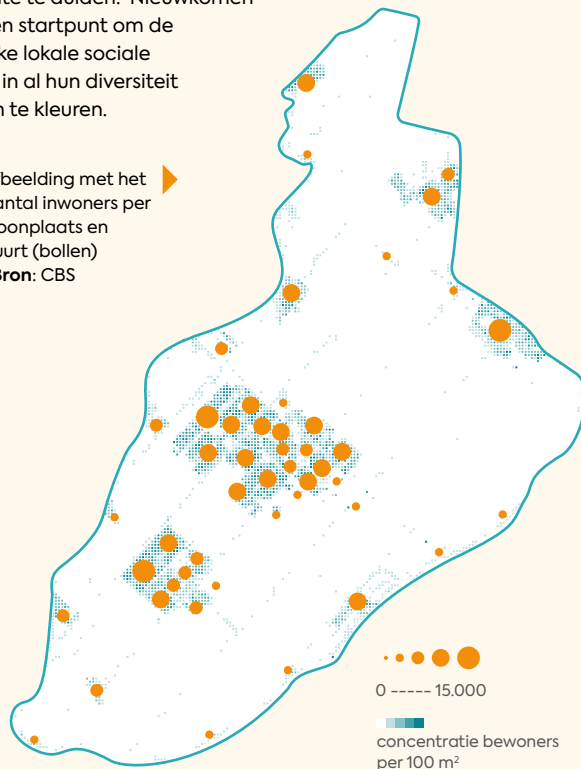
Sociale banden

●●●●● nieuwe banden

In Haarlemmermeer leven heel verschillende gemeenschappen. Onze meer dan 160.000 inwoners vormen dagelijks deze gevarieerde sociale netwerken, ontlenen er woon- en leefplezier aan, en vallen er op terug in mindere tijden, of bij heuse tegenslag. Inzicht krijgen in deze netwerken is niet eenvoudig.

In de kleine kernen gedijen meer traditionele dorpse gemeenschappen, in de grotere wijken tref je de levendige buurten en straten; en aan de linten en langs de rand woont men meer op zichzelf, in bijna idyllische ruimte en rust. Omdat Haarlemmermeer niet slechts ruimtelijk maar ook sociaal dynamisch is, en continu in verandering, kiezen wij de term 'nieuwkomen' om de gemeenschapsvorming in onze gemeente te duiden. 'Nieuwkomen' biedt een startpunt om de specifieke lokale sociale banden in al hun diversiteit verder in te kleuren.

Afbeelding met het aantal inwoners per woonplaats en buurt (bollen)
| Bron: CBS

Ontwikkeling

I. Haarlemmermeer is nieuwkomen

Nieuwkomen is een wezenlijk kenmerk van de Haarlemmermeerse identiteit. Geen Haarlemmermeerder hoeft ver terug in zijn familiegeschiedenis om de voorouder aan te wijzen die zich hier voor het eerst vestigde, of hier werd geboren. Nieuwkomen is in Haarlemmermeer de manier om met anderen om te gaan, om hier wortel te schieten, en je thuis te gaan voelen. Het is niet alleen een kenmerk van Haarlemmermeerdere, het is ook een manier waarop sociale banden hier worden aangegaan. Wij hebben minstens zes vormen van nieuwkomen, en van sociale netwerkvorming, in ons lokaal onderzoek aangetroffen (Haarlemmermeer: van leeg canvas naar rijk kleurenpalet, 2024).

Ontwikkeling

II. Verschillende vormen van nieuwkomen

Afhankelijk van waar men vandaan komt, waar men in de gemeente komt te wonen, dorp, kleine buurt of grote wijk, of men zich hier alleen vestigt, of met gezin, en uiteraard ook van hoelang het nieuwkomen al gaande is, past men bepaalde vormen van nieuwkomen toe. Zo nestelt men zich in reeds bestaande gemeenschappen, vormt met andere nieuwelingen nieuwe gemeenschappen, of blijft gericht op de oude woonplaats en zich afzetten en onderscheiden van andere Haarlemmermeerdere, als de eeuwige nieuwkomer of vrijbuiters.

Ontwikkeling

III. Alles tegelijkertijd

De vele banden die men in meer of mindere mate aangaat, kunnen instrumenteel van aard zijn en/of juist affectief. Zij veranderen van karakter, met de woonduur. Dat laatste hangt weer af van hoelang iemand op eenzelfde plek woont en van hoe men de sociale omgeving (peer group) ervaart. De zes vormen van nieuwkomen doen zich voor in allerlei combinaties. Maatschappelijke partners kunnen samen met de gemeente op basis van deze lokale inzichten bewuster en concreter strategieën inzetten om drempels weg te nemen en kansen te vergroten voor nieuwkomers om aansluiting te vinden bij bestaande Haarlemmermeerse sociale netwerken, van welk type ook.

Sociaal nieuwkomen: gemeenschapzoekers

Nieuwkomers zoeken bestaande gemeenschappen op om banden op te bouwen. In kleine kernen is een zichtbare dorpsgemeenschap waar men bij aan kan sluiten, in grotere kernen richt sociaal nieuwkomen zich op de straat of buurt.

“Ik heb vooral zoiets gehad van: ik moet ankeren in dit dorp.”

Opnieuw nieuwkomen: terugkeerders

Haarlemmermeeders die wegtrokken, omdat zij in eigen dorp geen woning vonden, of omdat zij elders gingen werken of studeren, keren terug. Opnieuw nieuwkomen bouwt voort op bestaande banden.

“Zodra ze terug kunnen komen, komen ze terug. Ik heb er al zoveel gezien die hier weer komen wonen.”

De zes vormen van nieuwkomen

- Sociaal nieuwkomen: gemeenschapzoekers
- Opnieuw nieuwkomen: terugkeerders
- Samen nieuwkomen: wijkpioniers
- Geworteld nieuwkomen: hier geboren
- Anoniem nieuwkomen: vrijbuiters
- Toevallig nieuwkomen: regiobewoners

Samen nieuwkomen: wijkpioniers

In een nieuwe wijk met nieuwe mensen schept samen nieuw zijn een band. Contact is snel gelegd en (in eerste instantie) praktisch van aard.

“Een nieuwbouwwijk, ik noem het altijd het campinggevoel: je begint allemaal ergens op hetzelfde moment, dus je begint allemaal op nul.”

Geworteld nieuwkomen: hier geboren

Banden worden via familietraditie doorgegeven en een leven lang uitgebouwd. Geboren Haarlemmermeeders kunnen nieuwkomers deelgenoot maken van de banden en sociale structuren waarin zij geworteld zijn. Zo faciliteren zij gemeenschapzoekers.

“In Haarlemmermeer liggen mijn roots”

Anoniem nieuwkomen: vrijbuiters

Anoniem nieuwkomen is een vorm van wonen in het buitengebied of op plekken met ruimte om ‘jouw eigen ding’ te doen. Je treft het ook in dorpen aan, dan betreft het mensen die niet voor de gemeenschap, maar voor de grote woning met tuin kwamen en vrijheid vinden in anonimiteit.

“Je kan doen en laten wat je wil. Van niemand last, zowel wij niet van hen als zij niet van ons. Het is gewoon, ja het paradijs.”

Toevallig nieuwkomen: regiobewoners

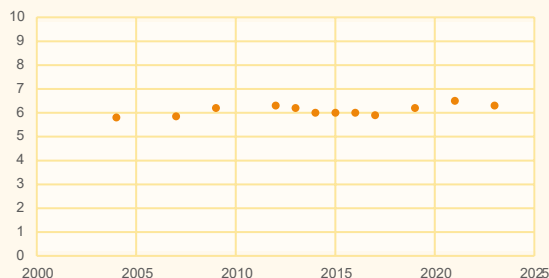
Nieuwkomers kiezen niet altijd specifiek voor Haarlemmermeer, zij vonden er toevallig een huis. Netwerken bevinden zich in de regio en verhuizen niet zomaar mee. Opgroeiende kinderen dwingen lokale netwerken af via school en vrijetijdsbesteding.

“Waar dat huis dan staat, dat is dan voor mij niet zo relevant.”

Vraagstuk

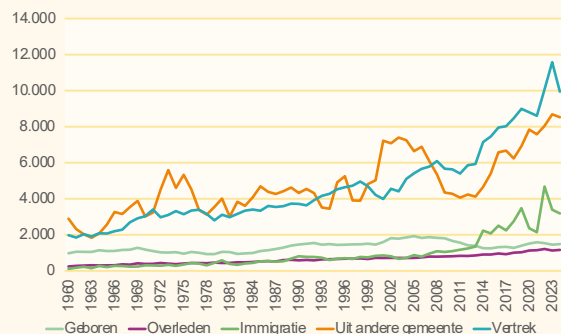
I. Sociale banden en kansen

'Sociale cohesie', met die term duidt men vaak gemeenschapszin, -vorming, en leefbaarheid aan. Maar deze term is niet toereikend om de diversiteit aan Haarlemmermeerse sociale banden en de relatief snelle veranderingen daarbinnen te duiden. De weergave van sociale cohesie in een rapportcijfer lijkt niet te werken voor Haarlemmermeer. Terwijl dit cijfer de afgelopen 20 jaar nauwelijks verandert voor de gemeente als geheel, veranderde de gemeente zelf sterk van karakter en ziet het sociale leven er inmiddels heel anders uit dan 20 jaar geleden. De zes vormen van nieuwkomen geven dan ook beter inzicht in de sociale dynamiek en bieden gemeente en maatschappelijke partners concrete aanknopingspunten voor interventies om sociale banden te versterken. Bij een socialecohesiemeting in cijfers blijven de mogelijke beleidsoplossingen onhelder en vaag. Als we de cijfermatige trend zouden volgen dan zou de sociale cohesie over 10 jaar in Haarlemmermeer eenzelfde meetresultaat opleveren. Welke nieuwe vormen van nieuwkomen zullen worden uitgevonden door oude en nieuwe Haarlemmermeesters?

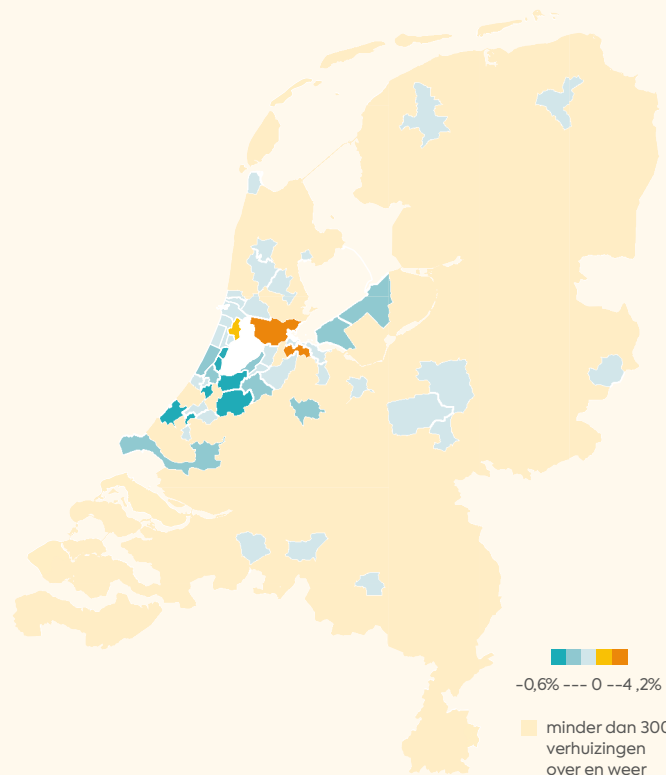
▲ Grafiek van sociale cohesie, schaalscore (0-10), van Haarlemmermeer door de jaren heen

| Bron: tot 2017: Kijk op de Wijk 4 (gemeente Haarlemmermeer); vanaf 2017: Veiligheidsmonitor (CBS)

▲ Grafiek met bevolkingsontwikkeling

| Bron: CBS

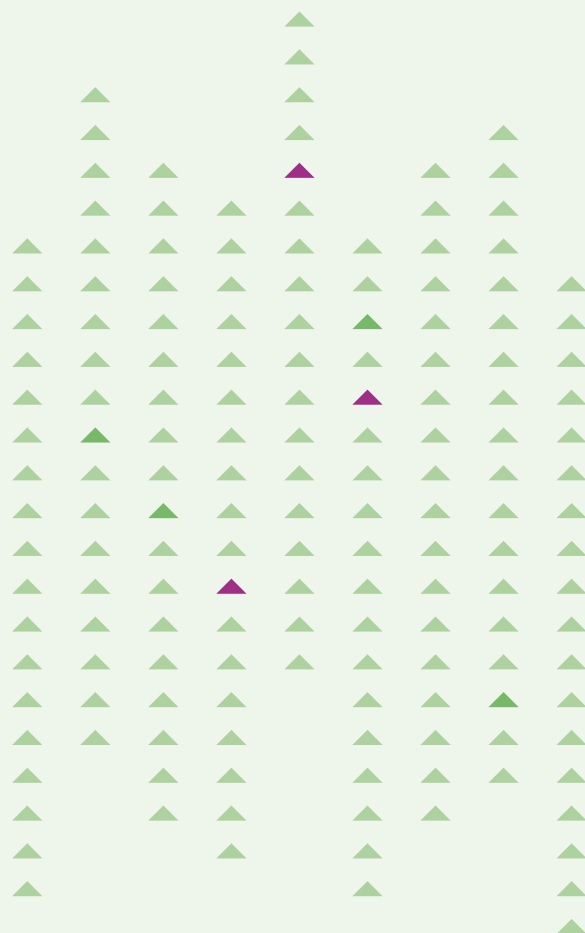

▲ Afbeelding met het verhuissaldo tussen gemeenten over 2011-2021 (vestiging min vertrek, als percentage van het totaal verhuizingen van en naar Haarlemmermeer)
 | Bron: BRP

Vraagstuk

II. Nieuwkomen en gaan

Naast het nieuwkomen is een tegenovergestelde beweging zichtbaar met de stijging van het aantal Haarlemmermeesters die de gemeente verlaten. De afgelopen 15 jaar vertrekken meer inwoners per jaar uit Haarlemmermeer dan zich hier vestigen uit andere gemeenten. Alleen vanuit Amsterdam en Haarlem komen meer mensen naar de gemeente dan er Haarlemmermeesters naar die steden vertrekken. Vertrekken betekent ook het oprekken van banden binnen de gemeente naar ver daarbuiten. Welke Haarlemmermeerse identiteiten verspreiden zich daarmee over onze regio en wat doet dat met de identiteiten in Haarlemmermeer zelf?

Economische ▲▲▲ toplocatie

Veerkracht in tijden van crisis

Economische ▲▲▲▲▲▲ toplocatie

Veerkracht in tijden van crisis

Schommelingen in de wereldeconomie hadden de afgelopen 20 jaar een directe weerslag op de economische activiteiten op dit grondgebied, zowel in positieve als in negatieve zin. Over de lange termijn zien we daarbij economische groei, maar bij crises ook een snelle terugval en een vlot herstel. Omdat niet alle sectoren op eenzelfde manier geraakt worden en Haarlemmermeeders vooral buiten de gemeente werken, worden zij niet één-op-één geraakt door de effecten van deze schommelingen. Economische vraagstukken spelen op zijn minst op regionale schaal – wanneer ze niet (inter)nationaal zijn – en dat stelt het lokaal bestuur voor ingewikkelde vragen:

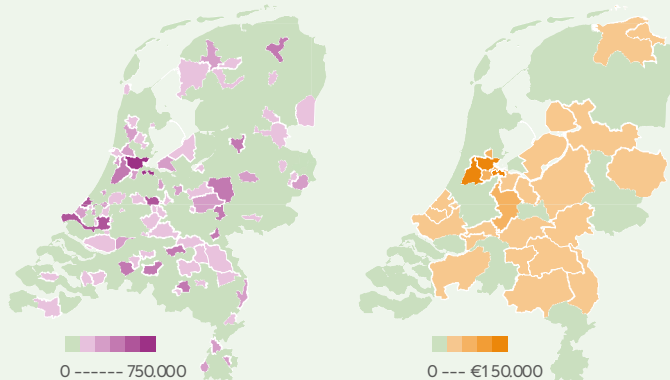
- Haarlemmermeerse bedrijvigheid wordt bij economische crises hard geraakt en veert snel weer op; *Welke rol moet de gemeente spelen bij de ondersteuning van ondernemers in tijden van crisis?*
- Effecten van economische crises raken onze inwoners als werknemer, consument en bewoner van Haarlemmermeer; *Hoe kun je als gemeente variëren in ondersteuning op deze drie rollen?*
- Het aantal banen groeit, maar de krapte op de arbeidsmarkt ook; *Hoe wordt het werk in de toekomst gedaan?*
- De functie van economische toplocatie genereert grote forenzenstromen; *Hoe blijft onze infrastructuur bestand tegen de gestage groei van banen én woningen?*

Economische ▲▲▲ toplocatie

Veerkracht in tijden van crisis

Haarlemmermeer is een economische toplocatie: één van de gemeenten met het grootste aantal banen. Per inwoner heeft het COROP-plusgebied* Haarlemmermeer en omgeving het hoogste bruto binnenlands product (bbp) van Nederland. Deze positie heeft alles te maken met de gunstige ligging in de Randstad en navenante bedrijvigheid op dit grondgebied. Maar een sterke economische aanwezigheid betekent ook een sterke gevoeligheid voor economische crises.

▲ Afbeelding met het aantal banen per gemeente binnen Nederland | Bron: CBS

▲ Afbeelding met het bbp per inwoner voor elk COROP-plusgebied | Bron: CBS

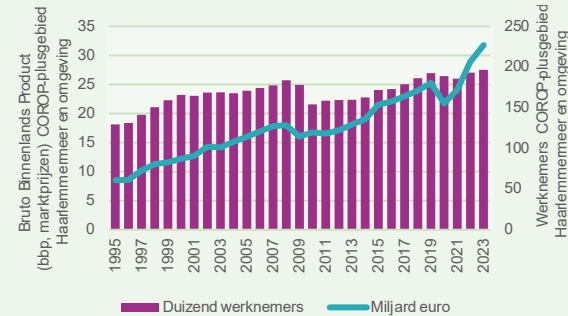
| *COROP-gebieden: Een landelijke regio-indeling voor het weergeven van statistische gegevens (ontworpen rond 1970 door COördinatiecommissie Regionaal OnderzoeksProgramma). COROP-plusgebied Haarlemmermeer en omgeving bestaat uit Haarlemmermeer, Aalsmeer en Uithoorn.

Grafiek met arbeidsvolume per sector in COROP-plusgebied Haarlemmermeer en omgeving en aantal inwoners met een werkloosheidsuitkering in Haarlemmermeer | Bron: CBS

Ontwikkeling

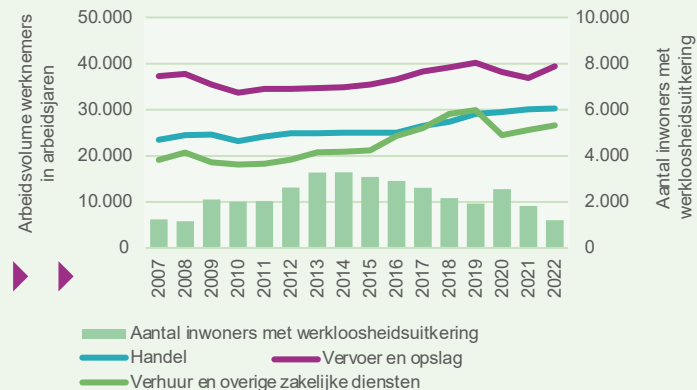
I. Gestage groei, maar crisisgevoelig

De afgelopen 30 jaar neemt zowel het aantal banen als de bbp-waarde (in miljarden euro's) gestaag toe in de regio. Deze ontwikkeling beweegt sterk mee met de (inter)nationale economische conjunctuur, zoals na de bankencrisis van 2008 en tijdens de coronapandemie van 2020. Het economisch tij elders heeft op bovengenoemde indicatoren een groot effect en is bepalend voor de bedrijvigheid van ondernemers. Maar niet binnen elke sector even sterk.

▲ Grafiek met het bbp en aantal werknemers door de tijd heen | Bron: CBS

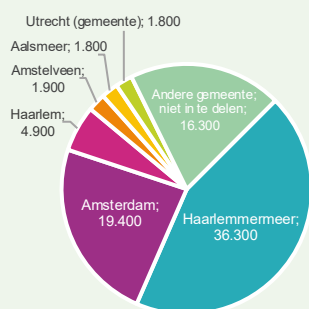
Tijdens de coronapandemie maakten relatief veel bedrijven in de gemeente gebruik van de Tijdelijke Noodmaatregel Overbrugging voor Werkbehoud (NOW); regelingen gericht op zelfstandig ondernemers en het mkb (Tozo en TOGS) werden relatief minder gebruikt dan in Nederland en het COROP-gebied Groot-Amsterdam. De meeste werkuren worden in Haarlemmermeer gemaakt in de sectoren Handel, Vervoer en opslag, en Verhuur en overige zakelijke diensten. De laatste twee sectoren lieten een dip zien in arbeidsuren tijdens de coronapandemie en na 2008. In de Handel groeiden de arbeidsuren in 2020 wel door.

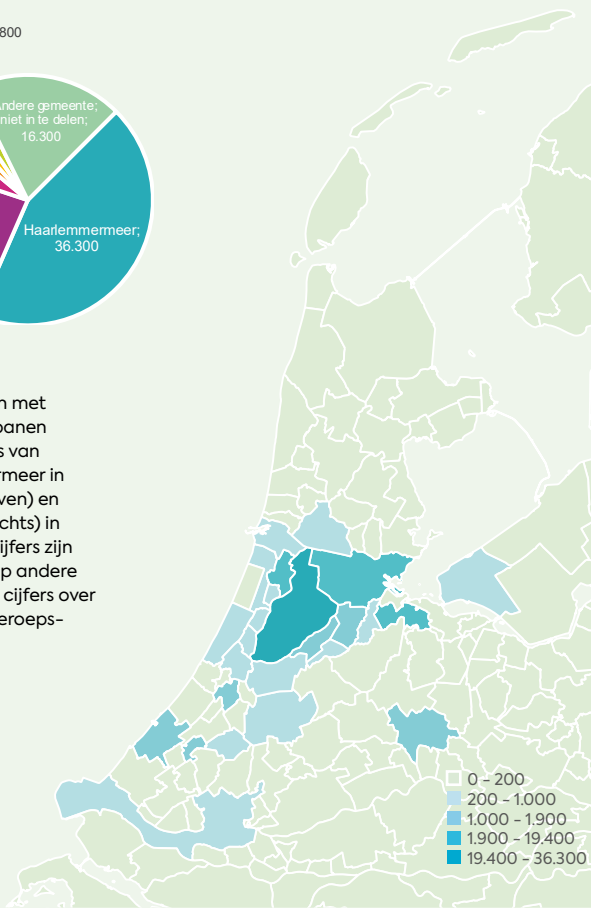
Ontwikkeling

II. Geringe conjuncturele effecten op onze werkzame bevolking

Economische crises in het COROP-plusgebied leiden niet één-op-één tot Haarlemmermeerse werkloosheid. Na 2008 verdwenen er 30.000 banen uit deze regio, terwijl het aantal Haarlemmermeeders met een werkloosheidsuitkering met slechts 2.000 steeg. Tussen 2019 en 2021 verdwenen bijna 7.000 banen, toch waren er alleen in 2020 meer Haarlemmermeeders met een werkloosheidsuitkering (600). In 2021 waren dat er juist 100 minder dan vóór de pandemie. De meeste Haarlemmermeeders werken niet in de gemeente. Het verdwijnen van banen hier, houdt dus niet direct in dat er banen van Haarlemmermeeders verdwijnen.

▲ Afbeeldingen met locatie van banen van inwoners van Haarlemmermeer in aandeel (boven) en spreiding (rechts) in 2023 (deze cijfers zijn gebaseerd op andere data dan de cijfers over werkzame beroepsbevolking)
| Bron: CBS

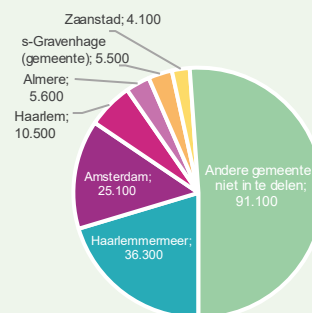

Ontwikkeling

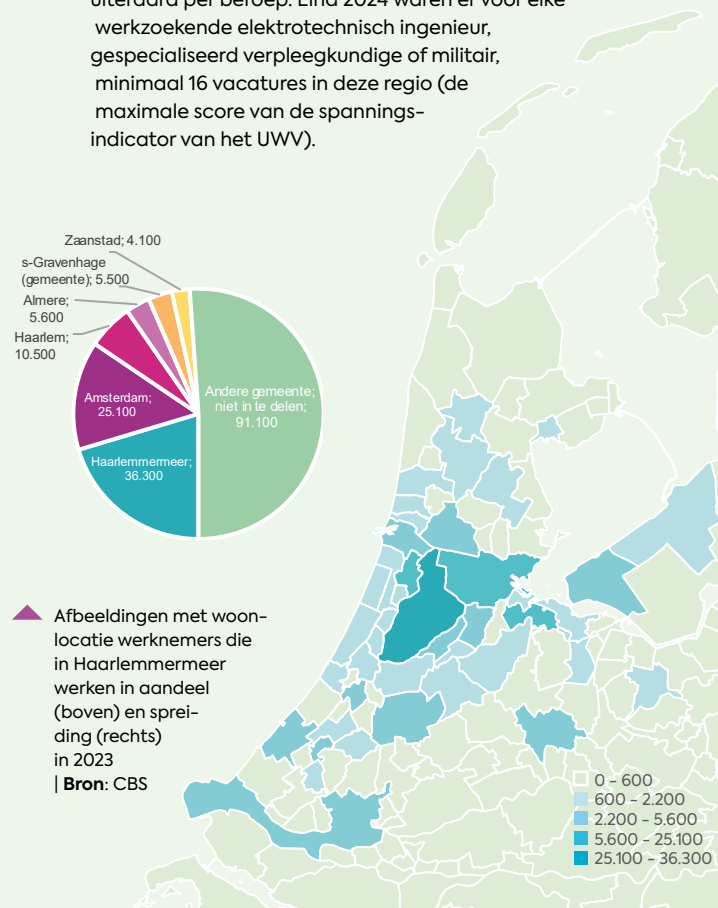
III. De krappe arbeidsmarkt is regionaal, Haarlemmermeer maakt er deel van uit en draagt eraan bij

In de gemeente zijn twee keer zoveel banen (rond de 180.000) dan onze werkzame beroepsbevolking groot is (rond de 90.000). Slechts 20% van de banen wordt hier opgevuld door iemand die ook in de gemeente woont. En meer dan 60% van de Haarlemmermeerse werknemers werkt buiten onze gemeente. De arbeidsmarkt is een regionaal fenomeen; grote conjuncturele effecten moeten dus op die schaal worden gezien. Kwetsbaarheden van de Haarlemmermeerse economie leiden niet direct tot banenverlies voor de eigen inwoners. Dat risico doet zich pas voor wanneer de weerslag in de grotere regio ook merkbaar is.

In de regio Groot Amsterdam – waar Haarlemmermeer onder valt – is de arbeidsmarkt al jaren (zeer) krap. Voor elke werkzoekende waren er de laatste jaren ongeveer vier openstaande vacatures (volgens de spanningsindicator van het UWV). Deze verhouding verschilt uiteraard per beroep. Eind 2024 waren er voor elke werkzoekende elektrotechnisch ingenieur, gespecialiseerd verpleegkundige of militair, minimaal 16 vacatures in deze regio (de maximale score van de spanningsindicator van het UWV).

▲ Afbeeldingen met woonlocatie werknemers die in Haarlemmermeer werken in aandeel (boven) en spreiding (rechts) in 2023
| Bron: CBS

Vraagstuk

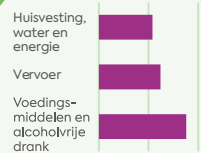
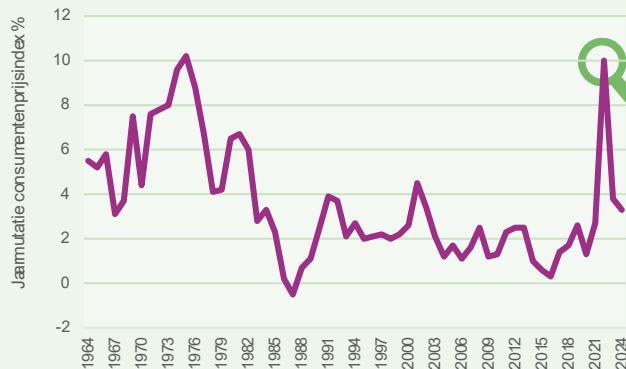
I. Werknemers

De pieken en dalen in economische activiteit op dit grondgebied staan enigszins los van de deelname van onze inwoners aan de economie als medewerker. Een nieuwe economische crisis kan de bedrijvigheid hier raken of niet; dat zegt nog niet zoveel over de effecten op werknemers die in Haarlemmermeer wonen. In de krappe arbeidsmarkt is voldoende werkgelegenheid misschien minder een vraag dan wie de openstaande vacatures kunnen invullen. Welke rol heeft de gemeente in deze situaties?

Vraagstuk

II. Consumenten

In de rol van consument werden Haarlemmeerders in 2022 geraakt door de sterkste plotse stijging van consumentenprijzen in 50 jaar. Vooral huisvesting, water en energie, vervoer, voedingsmiddelen en alcoholvrije drank werden in 2022 plots flink duurder. Het onderzoek Verdeling van 'brede welvaart' (2025) gaat dieper in op lokale effecten van deze stijging in energieprijzen. Opvallend is dat het bbp en het aantal banen in 2022 bleef stijgen en het aantal Haarlemmeerders met een werkloosheidsuitkering bleef dalen. Een duidelijke trendbreuk aan de consumptiekant van de economie heeft dus ook weer andere effecten op onze inwoners als consument, dan op de bedrijvigheid in Haarlemmermeer. Welke andere beleidsterreinen worden bij economische trendbreuken geraakt?

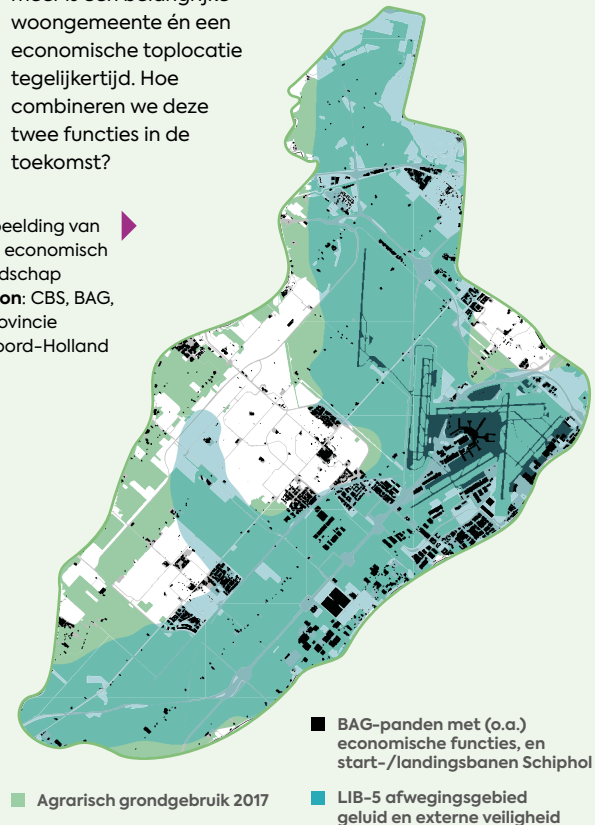
Grafieken van 60 jaar jaarmutatie consumentenprijsindex (boven) en de 3 grootste stijgers in bestedingscategoriën in 2022 (links) | Bron: CBS

Vraagstuk

III. Bewoners

Onze inwoners komen de economie niet alleen tegen in hun werkzame leven of als consument, de economische groei is ook onderdeel van de verandering van hun leefomgeving. Met de lange zichtlijnen in het polderlandschap is de economie nooit ver weg. De agrarische sector domineert op veel plekken het uitzicht en de laatste jaren zijn daar op verschillende plaatsen bedrijfspanden en infrastructuur aan toegevoegd. Eén van de belangrijke economische actoren – Schiphol – houdt indirect ook grote delen van Haarlemmermeer 'open' via het Luchthavenindelingbesluit (LIB). Een Hoofddorper verwoordt de verwevenheid van de economische activiteiten en de Haarlemmermeerse identiteiten in recent onderzoek als volgt: "Het allergegste zou ik vinden als Schiphol weggaat. Eén omdat het een stukje trots is, het hoort bij Haarlemmermeer. En twee omdat ze het dan helemaal vol gaan bouwen." Haarlemmermeer is een belangrijke woongemeente én een economische toplocatie tegelijkertijd. Hoe combineren we deze twee functies in de toekomst?

Afbeelding van het economisch landschap | Bron: CBS, BAG, Provincie Noord-Holland

Verstedelijking

Van canvas — naar puzzel

Verstedelijking

Van canvas — naar puzzel

Haarlemmermeer begon als leeg canvas en bood daarmee ruimte aan verschillende functies. In het begin aan landbouw, later namen woningbouw, luchthaven, infrastructuur, en bedrijvigheid steeds meer plaats in, in het landschap. De steeds weer toenemende woningbouw plaatst ons nu voor verschillende vraagstukken in bestaande dorpen en wijken, en ook voor nieuw te bouwen wijken. Nu het polderland steeds voller raakt, wordt het een steeds zwaardere puzzel om aan verschillende functies een plek te bieden.

- Haarlemmermeerse historische dorpen zijn beperkt in omvang; *Hoe kan jong en oud daar blijven wonen?*
- Na 50 jaar zijn de groeikernwijken toe aan een impuls; *Hoe houden we bestaande wijken aantrekkelijk en toekomstbestendig?*
- Nieuwe wijken kunnen gemaakt worden zoals dat altijd al gebeurde met veel eengezinswoningen; *Wat leren we van de levensloop van dit type wijk?*
- Nieuwe wijken waar we gaan verdichten kennen een ander karakter; *Waar kunnen we meer leren over dit type wijken?*
- De verschillende functies groeien in Haarlemmermeer steeds meer naar elkaar toe; *Hoe willen we groen, woningbouw, luchthaven, infrastructuur, en bedrijvigheid inpassen in het Haarlemmermeerse landschap?*

De verstedelijkings puzzel

De manier waarop de verstedelijking in Haarlemmermeer heeft plaatsgevonden is bepalend voor de vraagstukken waar de gemeente vandaag de dag voor staat. Bood het land ooit een leeg canvas, nu raakt het steeds meer gevuld met verschillende functies. Woningbouw veranderde het polderlandschap. Schoksgewijs vond er groei plaats. De centrumkernen werden groot en de randkernen bleven juist klein. Deze grootschalige veranderingen stellen ons nu voor verschillende opgaven. Want de ruimte wordt schaarser en dat brengt nieuwe vraagstukken met zich mee.

Ontwikkeling

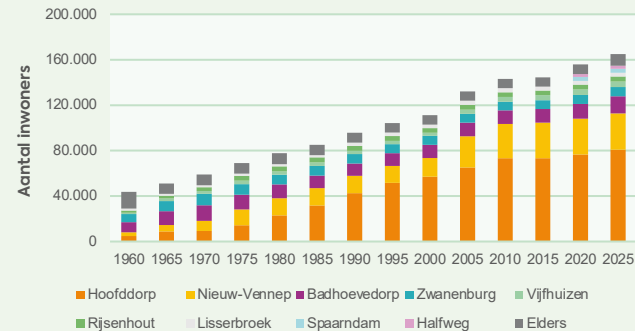
I. Sterke groei van woningbouw

Na de droogmaking kwamen er geleidelijk meer woningen en inwoners in de polder. Vanaf de jaren '70 groeide de behoefte aan woonruimte sterk en werd er steeds meer bijgebouwd. Het totaal aantal woningen nam toe van ± 15.500 in 1970 naar ± 68.000 in 2025. Vanaf 1970 werd er elk decennium een steeds grotere nieuwbouwwijk opgeleverd. De grafiek toont deze schoksgewijze groei van bijgebouwde woningen door de jaren heen. Volgens de woningbouwplanning zal de groei de komende 15 jaar worden doorgezet.

▲ Grafiek voor het aantal bijgebouwde woningen en het aantal verwachte woningen per jaar volgens de woningbouwplanning

| Bron: tot 1988: Sociografisch bureau de Meerlanden;
1988 - 2022: CBS; 2022 - 2040: Woningbouwplanning 2023

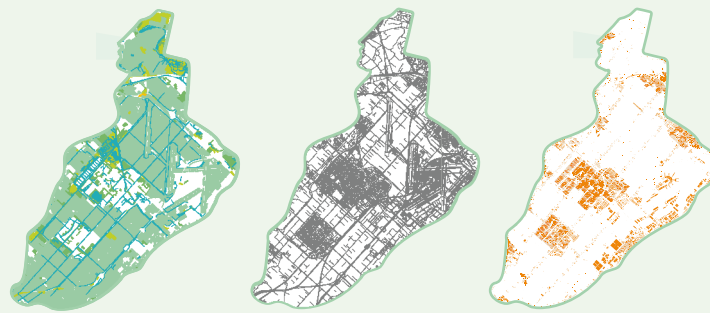

▲ Grafiek voor het aantal inwoners in de verschillende kernen in Haarlemmermeer door de jaren heen
| Bron: BRP

Ontwikkeling

II. Groei in centrumkernen

Vóór de grote woningbouwprogramma's van de jaren '70 waren het aantal woningen en inwoners redelijk gelijkmatig verdeeld over de verschillende kernen in Haarlemmermeer. Daarna werd een steeds duidelijker onderscheid zichtbaar tussen de centrumkernen, Hoofddorp en Nieuw-Vennep, en de andere kernen. Vanaf 1970 nam het aantal inwoners in de centrumkernen flink toe, terwijl het aantal inwoners in de overige dorpen gelijk bleef. Daarmee ontstond een groter contrast tussen de steeds grotere centrumkernen, en de andere klein blijvende Haarlemmermeerse kernen.

◀ Afbeeldingen met het ruimtegebruik in de polder; voor groen (links), infrastructuur (midden) en bebouwing (rechts)
| Bron: CBS grondgebruik 2017; BRT; BAG

Ontwikkeling

III. Karakter van kernen verschillend

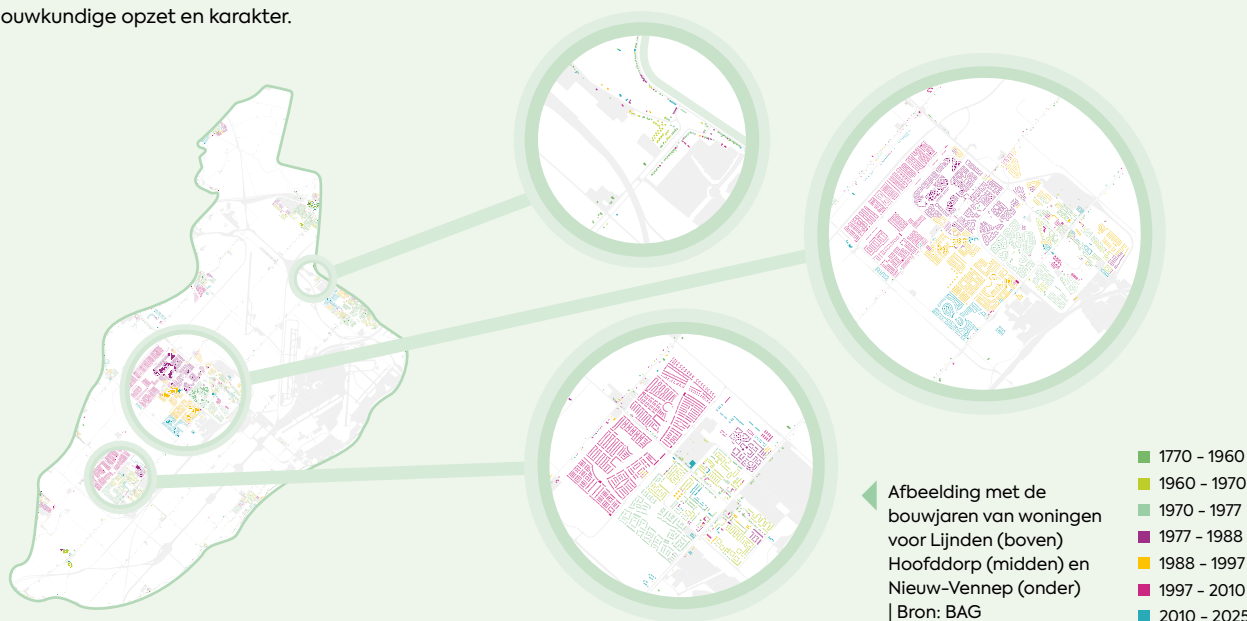
De verschillen in omvang en groeitempo tussen centrumkernen en kleine kernen leidden tot karakterverschillen tussen beide typen kernen. In de kleine kernen kwam er soms een woning of buurtje bij, maar de schaal bleef beperkt. Zij groeiden organisch, waardoor het oorspronkelijke karakter van het dorp behouden bleef. Hoofddorp en Nieuw-Vennep groeiden daarentegen schoksgewijs. Grote wijken rezen gedurende verschillende decennia uit de poldergrond. Deze centrumkernen worden nu gekenmerkt door een aaneenschakeling van wijken uit diverse bouwperiodes, met elk een eigen stedenbouwkundige opzet en karakter.

Ontwikkeling

IV. Invulling van het

Haarlemmermeerse landschap

Het nieuwe land, ontstaan na de droogmaking, was een leeg canvas. In eerste instantie bood het volop ruimte aan landbouw. Met de jaren deden nieuwere functies hun intrede. Vanuit de eigen behoefte - en die van de regio - werd nieuwe invulling gegeven aan het oude polderland. Woningbouw nam toe. De luchthaven en navenante infrastructuur nam steeds meer ruimte in. En de expansie van bedrijvigheid claimde eveneens een plaats in het landschap. De nieuwe functies gingen ten koste van groen en landbouw. Het agrarisch areaal nam af. Waar agrarische grond werd ingeruild voor nieuwe functies veranderde het oude polderkarakter. Haarlemmermeer werd van een agrarisch steeds meer een atypisch stedelijk gebied. De ruimte in Haarlemmermeer wordt steeds schaarser. De groei van het ene gaat steeds moeilijker zonder gevolgen voor het andere.

Vraagstuk

I. Bestaande dorpen

De organische groei van de kleine kernen toont een geringe toename van het aantal woningen. De zeer kleine schaal van deze kernen doet het voorzieningen-niveau ook steeds verder afnemen. Dat betekent dat jongeren en ouderen er noodgedwongen wegtrekken. De eerste groep omdat er onvoldoende woningen zijn; en de laatste door het gebrek aan voorzieningen, nodig bij het ouder en kwetsbaar worden. Wanneer mensen wegtrekken komen de dorpsgemeenschap en identiteit van het dorp onder druk te staan. Hoe kan er genoeg ruimte voor jong en oud worden gecreëerd om hier te kunnen blijven wonen, zodat zij ook kunnen bijdragen aan de dorpsgemeenschap en de identiteit van hun kern?

Vraagstuk

II. Bestaande wijken

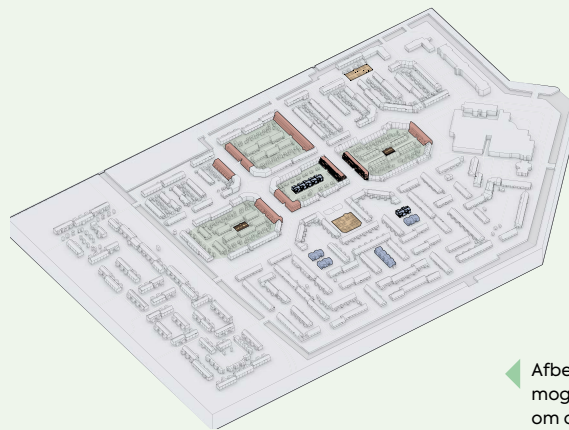
In de centrumkernen, Hoofddorp en Nieuw-Vennep, werden gedurende decennia grote wijken bijgebouwd om de woningnood in de gemeente en regio te ledigen. Deze wijken boden met de bouw van eengezinswoningen ruimte aan inwoners in veelal dezelfde levensfase, gezinnen met kleine kinderen. Door deze wijken trokken heuse bevolkingsgolven. Kinderen groeiden op en gingen uit huis, ouders bleven in de ruime eengezinswoning wonen. Na tientallen jaren zijn deze wijken ontgroend en vergrijsd. Gebouwen en openbare ruimte verouderden mee. Deze wijken vragen niet alleen om onderhoud van het bestaande, maar ook om toekomstbestendigheid. Hoe kan aan deze wijken een impuls worden gegeven, waardoor zij meer kwaliteit krijgen?

Een nieuwe vraag voor Haarlemmermeer, maar één waar de gemeente niet alleen voor staat. Ook elders in Nederland zijn in de jaren '70 en '80 - onder de groeikernstatus - grote wijken verrezen om het woningtekort op te lossen. In 'Een Onvoltooid Project' wordt, door het International New Town institute (INTI), voor deze groeikernen in Nederland verkend hoe de bestaande wijken verrijkt kunnen worden. En het lokale project van Podium voor Architectuur laat voor groeikernwijk Overbos in Hoofddorp oplossingen zien. Mogelijk kan een bestaande wijk door het toevoegen van kleinschalige woonvormen, het optoppen van woningen, of het uitbreiden van groen, toekomstbestendig worden gemaakt.

Vraagstuk

III. Nieuwe wijken

Niet alleen in de jaren '70 en '80 was er sprake van woningnood, ook nu is het woningtekort groot. Opnieuw staat de gemeente voor de opgave om de woningnood in de regio te ledigen. Op bepaalde plekken kan op dezelfde voet als eerder verder worden gebouwd. Bouw van voornamelijk eengezinswoningen in een voormalig weiland, of op kleine schaal binnen bestaande buurten. Maar de ruimte raakt op. Op sommige plaatsen zal een andere bouwwijze moeten worden toegepast. Dit roept een aantal vragen op: Hoe kunnen we de schaarse ruimte het beste inzetten voor woningbouw en andere doelen? Welke kennis hebben we nodig als we op een andere manier gaan bouwen en de lessen uit het verleden niet kunnen gebruiken? En hoe verandert de identiteit van de plaats als wij op een andere manier hier woonruimte toevoegen?

Afbeelding met mogelijke impulsen om de bestaande wijk Overbos te verrijken
| Bron: Podium voor Architectuur

Vraagstuk

IV. Ruimtegebruik

Het lege polderland bood in het begin nog volop ruimte aan diverse functies naast elkaar. Over de jaren namen groen, woningbouw, de luchthaven, infrastructuur, en bedrijvigheid steeds meer plek in. Tegenwoordig raakt het landschap steeds voller en is er steeds minder ruimte beschikbaar. Op de nog beschikbare ruimte worden vanuit de eigen behoefte en die van de regio snel claims gelegd. Diverse functies naast elkaar laten bestaan wordt een steeds complexere puzzel. Hoe willen wij invulling geven aan het Haarlemmermeerse landschap?